

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรชาวนาบ้านหนองสาหร่าย

ตำบลพนอม อำเภотаอุเทน จังหวัดนครพนม

**Agricultural Extension Need of Rice Farmers in Ban Nong Sarai,
Phanom Sub-District, Tha Uthen District Nakhon Phanom Province**

สุจิตรา นิธิยานันท์ (Sujitra Nithiyanan) *

จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong) ** สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang) ***

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพทั่วไป สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชาวนา (2) เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิตข้าวของชาวนา (3) เพื่อศึกษาความต้องการส่งเสริมการเกษตรของชาวนา (4) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ประชากร คือ ชาวนาที่ขึ้นทะเบียนปลูกข้าว ปี 2554/55 ที่มีพื้นที่นาอยู่ในเขตบ้านหนองสาหร่าย ตำบลพนอม อำเภотаอุเทน จังหวัดนครพนม จำนวน 105 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด คำถามวัดระดับความต้องการส่งเสริมการเกษตร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 50.49 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ขนาดพื้นที่นาเฉลี่ย 17.81 ไร่ มีการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง มีการผลิตข้าวเพื่อบริโภค เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 1,425.70 บาท/ไร่ และผลผลิตข้าวเฉลี่ย 126.47 กก./ไร่ สื่อน้ำในหมู่บ้าน คือ หอกระจายข้าวและผู้นำ เกษตรกรส่วนใหญ่มีสื่อ โทรศัพท์ วิทยุ เครื่องเล่นซีดี/ดีวีดี การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรส่วนใหญ่จากโทรทัศน์ เอกชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ (2) เกษตรกรส่วนใหญ่มีการทำนาหว่านน้ำแห้ง ปลูกข้าวพันธุ์ขาวมะลิ 105 กข 6 ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตเอง ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย มีการใส่ปุ๋ย สูตร 15-15-15 ทั้งสองครั้ง ศัตรูข้าวที่พบมาก คือ โรคไหม้ แมลงบั่ว ผักปอดคานา และหนู (3) ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรที่ต้องการมากที่สุด คือ การป้องกันกำจัดศัตรูข้าว สำหรับสื่อที่ต้องการใช้ในการฝึกอบรมคือ คู่มือ โทรศัพท์ และวีดีโอ ส่วนวิธีการฝึกอบรมต้องการวิธีสาธิตมากที่สุด และให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนหลังการฝึกอบรมติดตามให้คำแนะนำ (4) ปัญหาอุปสรรคในการผลิตข้าว พบว่า เกิดภัยธรรมชาติน้ำท่วมซ้ำซากเกษตรกร ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดความรู้และเงินทุน สำหรับข้อเสนอแนะของเกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดหาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม และมีการตรวจวิเคราะห์ดิน

คำสำคัญ ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร ชาวนา จังหวัดนครพนม

* นักศึกษาลัทธิเกษตรศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช kay_nithi54@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช jinda.khl@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช agassun@stou.ac.th

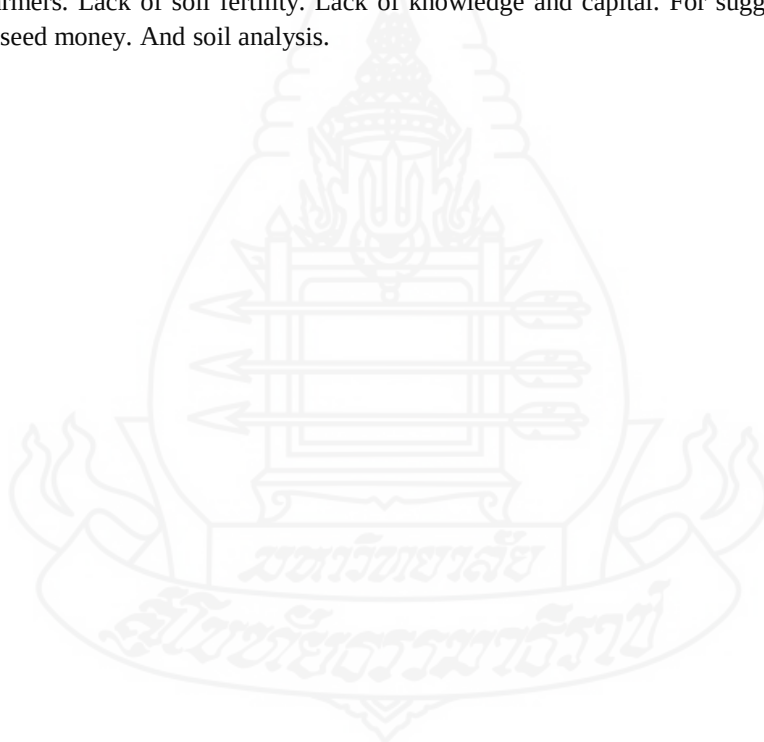
การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

Abstract

This research aims to (1) study topic. Economic and social conditions of farmers (2) to study the situation of the farmers who produce rice (3) to study the needs of farmers (4) to study the problems and suggestions of farmers.

Population is registered farmers rice in 2554/55 with a space to live in Ban Nong Sarai Phanom sub-district, Tha Uthen district, Nakhon Phanom province, 105 patients used in the study was a questionnaire, which is open-ended and closed ended questions. Questions to measure the extension.

The results showed that (1) most of the farmers were female, mean age 50.49 years, graduated elementary school. Average farm size of 17.81 acres with the land as their own. Rice production to consumption. Agricultural group. Average cost of 1,425.70 Bath/ ha and average yield 126.47 kg / ha in the media is a broadcast tower and village leaders. Most of the media, TV, radio, CD / DVD to get the information of farmers, government officials, mainly from private television (2) most farmers have seeded to dry. White Jasmine 105 rice variety RD6 using seeds produced. The soil is a sandy loam with a 15-15-15 fertilizer two most common pest of rice blast disease, insects, vegetables importer and lung in mice (3) Agriculture needs to most insect pests. For the media to be used in training is your televisions and video demonstration of how to train like a way as possible. And the training staff. Support after training to give advice (4) problems in rice production, the natural disasters, floods recurred farmers. Lack of soil fertility. Lack of knowledge and capital. For suggestions of farmers to supply the seed money. And soil analysis.

Keywords: Agricultural Extension needs, Farmers, Nakhon Phanom province.

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตร์ มหามบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช kay_nithi54@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช jinda.khl@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช agassun@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

ข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย และข้าวยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญและนํารายได้ให้แก่ประเทศไทย เคยเป็นประเทศที่ส่งออกข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลก แต่ในปี 2556 ประเทศไทยส่งข้าวเป็นอันดับที่ 3 รองจาก อินเดียและเวียดนาม เนื่องจากราคาข้าวของไทยสูงกว่าคู่แข่งและผลผลิตต่อไร่ต่ำ นอกจากนี้แล้ว ประเทศไทยยังประสบปัญหาภัยธรรมชาติ (น้ำท่วมนาข้าว) ทำให้พื้นที่ทำนาเสียหาย และการผลิตข้าวของเกษตรกรไทยมีการใช้เทคโนโลยีต่ำ ต้องอาศัยแรงงานคน แรงงานสัตว์ พึ่งพิงธรรมชาติสูง โดยเฉพาะน้ำฝน แสงแดด และสภาพดินฟ้าอากาศ หากเกิดภัยธรรมชาติก็มักจะได้รับความเสียหายมาก สำหรับเกษตรกรชาวนาบ้านหนองสาหร่าย ตำบลพนอม อำเภوتاอุเทน จังหวัดนครพนม เป็นตำบลที่ผู้วิจัยรับผิดชอบอยู่ มักจะเกิดภัยธรรมชาติน้ำท่วมซ้ำซากเกือบทุกปีทำให้พื้นที่การเกษตรเสียหาย เนื่องจากสภาพพื้นที่ติดแหล่งน้ำ เช่น แม่น้ำสงคราม ลำห้วยหกแห่ง และหนองน้ำหนึ่งแห่ง เมื่อปริมาณน้ำฝนมากประกอบกับน้ำจากแม่น้ำโขงหนุนแม่น้ำสงครามให้ระดับน้ำสูงขึ้นก็จะเกิดน้ำท่วม นอกจากนี้สภาพดินเป็นดินร่วนปนทรายขาดความอุดมสมบูรณ์ เกษตรกรขาดความรู้และเทคโนโลยี ขาดปัจจัยการผลิต และการส่งเสริมการเกษตร การศึกษาวิจัยนี้ มุ่งประเด็นในศึกษาความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในเรื่องของการผลิตข้าวเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ (1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรชาวนาบ้านหนองสาหร่าย ตำบลพนอม อำเภوتاอุเทน จังหวัดนครพนม (2) เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิตข้าวของเกษตรกรชาวนาบ้านหนองสาหร่าย ตำบลพนอม อำเภوتاอุเทน จังหวัดนครพนม (3) เพื่อศึกษาความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรชาวนาบ้านหนองสาหร่าย ตำบลพนอม อำเภوتاอุเทน จังหวัดนครพนม (4) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรชาวนาบ้านหนองสาหร่าย ตำบลพนอม อำเภوتاอุเทน จังหวัดนครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ โดยใช้ประชากรทั้งหมดในการวิจัยจำนวน 105 คน เป็นเกษตรกรผู้ทำนาที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกข้าว ปี 2554/55 เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 4 ส่วน คือ (1) สภาพทั่วไป สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม (2) สถานการณ์การผลิตข้าว (3) ความต้องการส่งเสริมการเกษตร (4) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวัดระดับความต้องการ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไป สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

1) สภาพทั่วไปของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 65.71 ในขณะที่เป็นเพศชาย ร้อยละ 34.29 มีอายุเฉลี่ย 50.49 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 87.62 มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน มีจำนวนแรงงานภายในครัวเรือน 2 คน

2) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีขนาดพื้นที่นาเฉลี่ย 17.81 ไร่ต่อคน เกษตรกรส่วนใหญ่มีสิทธิในการถือครองที่ดินเป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 94.29 มีการจัดสรรผลผลิตข้าวเพื่อบริโภคอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมาเพื่อบริโภคและขาย คิดเป็นร้อยละ 42.86 ต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 1,425.70 บาทต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 126.47 กิโลกรัมต่อไร่ มีรายได้เฉลี่ยจากการปลูกข้าว 1,784.84 บาทต่อไร่ นอกจากการปลูกข้าวแล้วเกษตรกรยังมีกิจกรรมการเกษตรอื่นๆ อีก คือ เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปลูกยางพารา คิดเป็นร้อยละ 76.19 รองลงมา มีการปลูกข้าวนาปรัง คิดเป็นร้อยละ 25.71 เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 81.00 และเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน คิดเป็นร้อยละ 77.77

2. สถานการณ์การผลิตข้าวของเกษตรกร

2.1 สภาพการผลิตข้าว

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรทำนาหว่านน้ำแห้งอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 39.05 รองลงมาทำนาดำและนาหว่านน้ำแห้ง คิดเป็นร้อยละ 28.57 ใช้พันธุ์ กข 6 คิดเป็นร้อยละ 76.19 รองลงมาพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 คิดเป็นร้อยละ 75.24 ส่วนแหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์เกษตรกรผลิตเอง คิดเป็นร้อยละ 65.71 รองลงมาได้จากหน่วยงานราชการแจกให้ คิดเป็นร้อยละ 36.19 ลักษณะดินของเกษตรกรดินร่วนปนทราย คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาเป็นดินเหนียว ร้อยละ 36.19 การเตรียมดินและการไถพรวน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการไถดิน 2 ครั้ง คิดเป็น ร้อยละ 79.05 คราดดินจำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 100 ไถพรวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 68.57 มีการไถพรวนในนาข้าว คิดเป็นร้อยละ 94.29 เกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยมีการใช้ปุ๋ยเคมีทั้งหมด ส่วนสูตรปุ๋ยเคมีที่ใช้ พบว่าในการใช้ปุ๋ยครั้งที่ 1 เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ย สูตร 15-15-15 คิดเป็นร้อยละ 32.38 รองลงมา สูตร 16-16-8 คิดเป็นร้อยละ 16.19 ส่วนการใช้ปุ๋ยครั้งที่ 2 เกษตรกรส่วนใหญ่ ใช้ปุ๋ย สูตร 15-15-15 คิดเป็นร้อยละ 70.48 รองลงมา สูตร 46-0-0 คิดเป็นร้อยละ 10.48 อัตราการใช้ปุ๋ยที่สำคัญของเกษตรกร พบว่า อัตราการใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 เฉลี่ย 12.23 กิโลกรัมต่อไร่ สูตร 16-16-8 เฉลี่ย 8.79 กิโลกรัมต่อไร่ สูตร 16-20-0 เฉลี่ย 15.48 กิโลกรัมต่อไร่ สูตร 46-0-0 เฉลี่ย 9.30 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่พบแมลงศัตรูทำลายต้นข้าว คิดเป็นร้อยละ 56.19 รองลงมาพบหนอนกอทำลายต้นข้าว คิดเป็นร้อยละ 52.38 พบวัชพืชผักปอดนา คิดเป็นร้อยละ 79.05 รองลงมาพบหญ้าหยาบ คิดเป็นร้อยละ 22.86 พบหนูทำลายต้นข้าว คิดเป็นร้อยละ 95.24 มีการเก็บเกี่ยวข้าวเอง คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมามีการลงแขกเกี่ยวข้าว คิดเป็นร้อยละ 26.7 มีการใช้เกี่ยวในการเก็บเกี่ยวข้าว คิดเป็นร้อยละ 98.10 ใช้รถไถเดินตามในการขนส่งผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 97.15

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

2.2 วิธีการปฏิบัติของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการคัดแยกเมล็ดพันธุ์ลิบหรือเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ได้คุณภาพออก คิดเป็นร้อยละ 92.38 มีการแช่เมล็ดพันธุ์ในน้ำประมาณ 12-24 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 84.76 หุ้มเมล็ดพันธุ์ที่แช่น้ำแล้วด้วยกระสอบป่านชุบน้ำเก็บไว้ในร่มประมาณ 30-48 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 74.29 สำหรับนาหว่านใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 15-20 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 70.48 สำหรับนาปักดำใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 7 - 10 กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.52 เกษตรกรมีการไถเพื่อพลิกดินให้เมล็ดวัชพืชงอก คิดเป็นร้อยละ 100 เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอเพื่อการรักษาระดับน้ำ คิดเป็นร้อยละ 79.05 มีการไถแปรฟางกลบต้นวัชพืชลงในดิน คิดเป็นร้อยละ 78.10 เกษตรกรดำทั้งหมดใช้ต้นกล้าข้าวที่อายุประมาณ 25-30 วัน เกษตรกรส่วนใหญ่มีการปักดำ ระยะ 20x20 ซม. คิดเป็นร้อยละ 95.31 มีการตัดพันธุ์ปน คิดเป็นร้อยละ 60.95 มีการควบคุมระดับน้ำในแปลงนาให้มีความลึกประมาณ 10 เซนติเมตร คิดเป็นร้อยละ 56.19 เกษตรกรทั้งหมดก่อนการเก็บเกี่ยวมีการระบายน้ำออกจากแปลงนา มีการตากข้าวในนา และมีการตากข้าว 2-3 แดด เกษตรกรส่วนใหญ่มีการเก็บข้าวไว้ในยุ้งฉาง คิดเป็นร้อยละ 93.33

สื่อในหมู่บ้าน พบว่า ในหมู่บ้านของเกษตรกรมีหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้านและมีผู้นำเกษตรกรในหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ส่วนสื่อในครอบครัวเกษตรกรส่วนใหญ่มีโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 97.14 รองลงมาวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 83.30 และวีซีดี/ดีวีดี คิดเป็นร้อยละ 58.00

ข้อมูลข่าวสารเรื่องพันธุ์ข้าว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 31.43 รองลงมาจากผู้แนะนำและเจ้าหน้าที่ของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 31.43 สำหรับเรื่องวิธีการปลูก พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 36.19 รองลงมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 30.48 ส่วนเรื่องการดูแลรักษา พบว่า เกษตรกร ส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 54.29 รองลงมาจากเอกชน คิดเป็นร้อยละ 42.86 ส่วนเรื่องการเก็บเกี่ยวและหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก โทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 26.67 รองลงมาจากเอกชน คิดเป็นร้อยละ 24.76

การฝึกอบรมด้านการผลิตข้าวที่ผ่านมา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยฝึกอบรมที่เกี่ยวกับการผลิตข้าว คิดเป็นร้อยละ 85.71

3. ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร

3.1 ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร

โดยภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริม ด้านเนื้อหาวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เกษตรกรให้ความสำคัญกับ การป้องกันกำจัดศัตรูข้าว การเตรียมดิน การเตรียมพันธุ์ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว ตามลำดับ สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรมเกษตรกรมีความต้องการสื่อที่ใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ คู่มือ ส่วนสื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ วีซีดีและโทรทัศน์ สำหรับการวิธีการถ่ายทอดวิชาการ เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก ทั้งนี้ เกษตรกรให้ความสำคัญกับ การสาธิต การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรในด้านเนื้อหาวิชาการที่ถ่ายทอดวิชาการ มีดังนี้

- 1) เตรียมพันธุ์ เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การเตรียมพันธุ์/การคัดเลือกพันธุ์
- 2) การเตรียมดิน เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การไถกลบตอซัง และการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- 3) การป้องกันกำจัดศัตรูข้าว เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การป้องกันกำจัดโรคข้าว การป้องกันกำจัดแมลงศัตรูข้าว การป้องกันกำจัดวัชพืช และการป้องกันกำจัดสัตว์ศัตรูข้าว
- 4) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง
- 5) มาตรฐานการผลิตสินค้าข้าว เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก
- 6) การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับข้าว เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด
- 7) การรวมกลุ่ม เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง

3.2 การต้องการด้านการจัดการฝึกอบรม

จากการศึกษา การแจ้งล่วงหน้าก่อนอบรม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการให้มีการแจ้งล่วงหน้าก่อนฝึกอบรมเฉลี่ย 4.60 วัน ต้องการฝึกอบรมในเดือนเมษายนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60.95 จำนวนวันที่ต้องการฝึกอบรมเฉลี่ย 1.78 วันต่อครั้ง ส่วนจำนวนผู้เข้าอบรมต้องการเฉลี่ย 26.48 คนต่อครั้ง ต้องการสถานที่ฝึกอบรมที่ศาลาประชาคมของหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 95.24 ต้องการให้เจ้าหน้าที่มีการติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมออยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาเกษตรกรต้องการสนับสนุนอยู่ในระดับมากด้านการประสานแหล่งปัจจัยการผลิต การจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม และการให้บริการเอกสารคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

3.3) ความต้องการการสนับสนุนหลังการฝึกอบรม

- 1) ด้านปัจจัยการผลิต ในเรื่องประสานแหล่งปัจจัยการผลิตเกษตรกรมีความต้องการการสนับสนุนหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก
 - 2) ด้านการตลาด ในเรื่องการประชาสัมพันธ์และการตั้งกลุ่มอาชีพ เกษตรกรมีความต้องการการสนับสนุนหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับปานกลาง
 - 3) ด้านการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ ในเรื่องการติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรมีความต้องการการสนับสนุนหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด เรื่องการจัดการฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมและการให้บริการเอกสารคำแนะนำอยู่ในระดับมาก
- การป้องกันหรือแก้ไขปัญหาหน้าท่วมที่ผ่านมาเกษตรกรมีการลดความเสี่ยงในเรื่องต้นทุนการผลิตข้าว โดยการใส่ปุ๋ยครั้งเดียวหลังน้ำลดประมาณเดือนกันยายนซึ่งเป็นช่วงที่ข้าวตั้งท้องพอดี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการผลิตข้าว

ปัญหาในการผลิตข้าวของเกษตรกรผู้ทำนาบ้านหนองสาหร่าย ได้แก่ (1) หามาเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมที่มีคุณภาพยาก และไม่เพียงพอต่อเกษตรกร (2) เกษตรกรผู้ทำนามีเงินทุนไม่เพียงพอในการซื้อปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ย ทำให้ใส่ปุ๋ยในอัตราที่ต่ำกว่าที่หน่วยงานราชการส่งเสริม ส่งผลให้ผลผลิตน้อยตามไปด้วย (3) การกำจัดวัชพืช เกษตรกรไม่มีเวลาเพียงพอเนื่องจากมีกิจกรรมทางการเกษตรอื่นร่วมด้วย (4) เกษตรกรชาวนาขาดความรู้ ซื้อปุ๋ยตามตามคำแนะนำของร้านค้า ถึงแม้หน่วยงานราชการมีการแนะนำในเรื่องการใช้ปุ๋ย ส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามและไม่สนใจ (4) ภัยธรรมชาติในบ้านหนองสาหร่ายส่วนใหญ่เป็นอุทกภัยน้ำท่วมนาข้าวซึ่งเป็นเกือบทุกปี ยกเว้นปี 2555 เกิดภาวะฝนทิ้งช่วงต้นข้าวขาดน้ำ ทำให้เมล็ดข้าวลีบ น้ำหนักเบา (5) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ส่วนใหญ่เป็นดินร่วมปนทราย ต้องมีการปรับปรุงบำรุงดินจึงจะได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น (3) เกษตรกรส่วนใหญ่อายุค่อนข้างมาก การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมค่อนข้างเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะของเกษตรกร คือ ต้องการเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และด้านทานโรคและแมลง นอกจากนี้เกษตรกรยังต้องการให้มีการตรวจวิเคราะห์ดินเพื่อจะได้ใส่ปุ๋ยที่เหมาะสม

การอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอตามประเด็นสำคัญ คือ สภาพทั่วไปเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ทำนา สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรผู้ทำนา ระดับความต้องการส่งเสริมการเกษตร รายละเอียด มีดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไป เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ทำนา

จากการผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ซึ่งตรงกันข้ามกับเขต ดิเก็ด (2549) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย เนื่องจากเกษตรกรบ้านหนองสาหร่าย เพศชายมีกิจกรรมการเกษตรอื่น เช่น กรีดขางพารา และในการติดต่อราชการจึงมักให้เพศหญิงเป็นผู้มาติดต่อราชการหรือขึ้นทะเบียนเกษตรกร นอกจากนี้ยังพบว่าเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 50.49 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ใกล้เคียงกับการศึกษาของ ศักดิ์ชัย เกษประทุม (2547: 112) อายุเฉลี่ย 50.28 ปี เนื่องจากเกษตรกรมีอาชีพหลักในการทำนา และสามารถดำเนินชีวิตตามวิถีของชาวนาอาศัยอาหารจากแหล่งธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ จากการหาของป่าและการจับปลาในแหล่งน้ำเกษตรกรจึงไม่นิยมเรียนหนังสือในระดับที่สูงขึ้น แต่ในสภาพปัจจุบันแหล่งอาหารตามธรรมชาติลดน้อยลงเกษตรกรจึงให้ความสำคัญในการส่งลูกหลานให้เรียนสูงขึ้นตามกำลังความสามารถของแต่ละครัวเรือน เพื่อให้บุตรหลานประกอบอาชีพอื่น ดังนั้น การส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรควรมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ต้องมีวิธีการที่เหมาะสมกับวัยและเข้าใจง่ายเพื่อให้เกษตรกรสนใจและยอมรับ และส่งเสริมให้เยาวชนเห็นความสำคัญของอาชีพการเกษตร

ด้านต้นทุนการผลิตต่อไร่ พบว่า เกษตรกรที่มีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำที่สุด เนื่องจากเกษตรกรไม่มีการใส่ปุ๋ย ปลูกข้าวโดยวิธีการหว่านน้ำแห้งซึ่งเป็นวิธีที่ประหยัดค่าใช้จ่าย ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงแรงงาน (เกษตรกรสามารถทำเองได้) การทำนาหว่านน้ำแห้งควบคุมน้ำไม่ดีทำให้เกิดวัชพืชและวัชพืชแย่งธาตุอาหารในดินจากข้าวประกอบกับการไม่ใส่ปุ๋ยทำให้ข้าวขาดธาตุอาหารที่จำเป็น การแตกกออ่อน เมล็ดต่อรวงน้อย และลีบ ส่งผลให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ คือ 16.67 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนเกษตรกรที่มีต้นทุนการผลิตสูงที่สุด พบว่า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

มีการจ้างแรงงานในทุกขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่การเตรียมดินการปลูกและการเก็บเกี่ยว ซึ่งได้แก่ ค่าจ้างแรงงาน ค่าไถดิน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าปุ๋ยเคมีและปุ๋ยชีวภาพ เนื่องจากเกษตรกรประกอบอาชีพหลักนอกภาคการเกษตร เช่น ข้าราชการ และมีการใส่ปุ๋ยเคมีในอัตราที่ต่ำกว่าที่กรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำ ซึ่งเกษตรกรจะจ้างแรงงานมากกว่าการซื้อปุ๋ย ส่งผลให้ผลผลิตเฉลี่ย 141 กิโลกรัมต่อไร่ และประสิทธิภาพขาดทุนจากการผลิตข้าว

ด้านผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ พบว่า เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ต่ำที่สุด มีการผลิตข้าวแบบทำนาหว่านน้ำแห้ง เกษตรกรไม่สามารถควบคุมวัชพืชได้ทำให้เกิดการแย่งธาตุอาหารจากข้าว นอกจากนี้เกษตรกรมีใส่ปุ๋ยครั้งเดียวและไม่ถูกสูตรกับที่กรมส่งเสริมการเกษตรแนะนำ ถึงแม้มีการใส่ปุ๋ยแต่ใส่ในอัตราที่ต่ำ ส่งผลให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำด้วย ส่วนเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงที่สุด พบว่า การทำนาแบบปักดำ ซึ่งเป็นการทำนาแบบประณีตกว่าการทำนาหว่านน้ำแห้ง สามารถควบคุมวัชพืชได้ ตลอดจนลักษณะดินของเกษตรกรเป็นดินเหนียวซึ่งมีธาตุอาหารอุดมสมบูรณ์มากกว่าดินทรายหรือดินร่วนปนทราย ถึงแม้เกษตรกรมีการใส่ปุ๋ยในอัตราที่ต่ำแต่มีการใส่ปุ๋ยที่ถูกสูตรกับลักษณะดิน ส่งผลให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูง

จากการส่งเสริมของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ที่ 22 บ้านหนองสาหร่ายมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ 1 กลุ่ม มีสมาชิกจำนวน 25 ราย ซึ่งกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพได้ไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกรในหมู่บ้าน เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องของแรงงานและปัจจัยการผลิต เกษตรกรที่ใส่ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพผลปรากฏว่า ดินมีสภาพดีขึ้นผลผลิตเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ในการส่งเสริมการเกษตรควรเน้นให้กลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรสามารถผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพใช้เองได้และเพียงพอกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน ซึ่งโดยพื้นฐานของเกษตรกรบ้านหนองสาหร่ายเป็นคนขยัน อดทน เห็นได้จากกิจกรรมการเกษตรที่หลากหลาย เกษตรกรมีศักยภาพพอในการผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้เอง ส่วนปัจจัยการผลิตเน้นการเชื่อมโยงเครือข่ายอื่นๆ เพื่อหาวัตถุดิบในการผลิต

2.2 สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร

ผลการศึกษาวิจัย การใส่ปุ๋ยของเกษตรกรมักนิยมใช้สูตร 15-15-15 ซึ่งเป็นสูตรปุ๋ยสำหรับไม้ผล ไม่เหมาะสมกับนาข้าว สูตรปุ๋ยเคมีที่เหมาะสม คือ สูตร 16-16-8 หรือ 16-20-20 และในการใส่ปุ๋ยเคมีครั้งที่ 2 ควรใส่ปุ๋ยสูตร 46-0-0 ซึ่งจะช่วยให้เมล็ดต่อรวงจำนวนมากและน้ำหนักดี เกษตรกรเคยใช้ปุ๋ยสูตร 15-15-15 มาตั้งแต่บรรพบุรุษสืบทอดกันมา แต่สำหรับเกษตรกรบางรายที่มีการเปลี่ยนสูตรปุ๋ยก็เปลี่ยนจากการแนะนำของร้านค้าในอำเภอซึ่งเป็นปุ๋ยที่ไม่เหมาะสมสำหรับนาข้าว จากการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่มีเพียงเกษตรกรส่วนน้อยที่ใส่ปุ๋ยถูกสูตรทำให้ผลผลิตดีขึ้น ดังนั้น ในการส่งเสริมต้องเน้นหนักในเรื่องของการใช้ปุ๋ยและใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรยอมรับและนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ พบว่าหญ้าหว่านเป็นปัญหาในการเตรียมดินเพราะหญ้าหว่านมีรากและลำต้นหนาแน่นยากต่อการกำจัด ควรมีการเลี้ยงโคในหมู่บ้านเพื่อช่วยในการกำจัดหญ้าหว่านและผลพลอยได้จากการเลี้ยงโค คือ ปุ๋ยที่จะใช้ในการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพต่อไป จากการศึกษาวิจัยพบว่า เกษตรกรไม่ใช้สารเคมีป้องกันหรือกำจัดศัตรูพืชเลย เพราะกลัวสารเคมีตกค้างหรือเป็นอันตรายต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค ซึ่งส่งผลต่อการที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตข้าวอินทรีย์ หรือผลิตข้าวให้ได้ตามมาตรฐาน GAP เพราะปัจจุบันตลาดการแข่งขันข้าวสูง เกษตรกรไทยต้องปรับตัวและพัฒนาตนเองเตรียมการเข้าสู่ AEC

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3

The 3rd STOU Graduate Research Conference

ประเด็นการเตรียมดิน พบว่า เกษตรกรเพียง 1 ราย (หมอดินอาสา) มีการวิเคราะห์ธาตุอาหารในดินโดยการสุ่มเก็บตัวอย่างดินและนำไปตรวจวิเคราะห์ที่สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด และมีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินทำให้ผลผลิตของเกษตรกรเพิ่มมากขึ้นและลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรดังกล่าวมีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนในหมู่บ้านน้อย เนื่องจากคนในหมู่บ้านไม่เห็นความสำคัญของการตรวจวิเคราะห์ดิน ดังนั้นการส่งเสริมการเกษตรให้หมอดินอาสาเป็นแกนนำและเป็นเกษตรกรตัวอย่างในการตรวจวิเคราะห์ดิน และหน่วยงานราชการส่งเสริมและสนับสนุน

2.3 ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร

ความต้องการการส่งเสริมการเกษตร ในเรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าว ได้แก่ แมลงศัตรูข้าว โรคข้าว ศัตรูศัตรูข้าว และวัชพืช เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหา แมลงบั่วและโรคไหม้ เกษตรกรประสบปัญหาเหมือนกับพื้นที่ตำบลหรืออำเภอใกล้เคียงทุกปี ทำให้ผลผลิตต่ำ ซึ่งเกิดจากการจัดการของเกษตรกรเอง คือ ไม่สามารถกำจัดแหล่งอาศัยของ แมลงบั่วตามคันนาให้สะอาดได้ และการหว่านกล้าหรือหว่านน้ำแห้งใช้เมล็ดพันธุ์ในอัตราที่สูงเกินไปและไม่มีการกลุ่เมล็ดพันธุ์ด้วยสารป้องกันเชื้อราก่อนปลูก ดังนั้นเกษตรกรควรทำความสะอาดแปลงนาและใช้สารเคมีกลุ่เมล็ดก่อนปลูกหรือใช้พันธุ์ข้าวที่ต้านทานโรคและแมลง เช่น พันธุ์ชัยสิริน ส่วนวัชพืชเกษตรกรขาดการจัดการควบคุมระดับน้ำที่ดีทำให้เกิดวัชพืชในนาข้าวและไม่มีกำจัดวัชพืชออก ดังนั้น เกษตรกรควรมีการกำจัดวัชพืชแบ่งเป็นระยะ และปักดำกล้าเป็นแถวเป็นแนวเพื่อให้ง่ายต่อการกำจัดวัชพืช สำหรับการคัดเลือกพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตามที่กรมการข้าวแนะนำในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก คือ พันธุ์ข้าวดอกมะลิ 80 พันธุ์ข้าวบ้านนา 432 พันธุ์ กข 51

สำหรับสื่อที่ใช้อบรมโดยภาพรวมเกษตรกรต้องการเอกสารเป็นคู่มืออยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด รองลงมาคือแผ่นพับอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เพราะคู่มือค่อนข้างมีเนื้อหาละเอียดครอบคลุม ส่วนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกษตรกรต้องการ คือ โพรแทคส์และวีดีโอ เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ดูรายการทีวีหรือข่าวการเกษตรจากโทรทัศน์ และเกษตรกรส่วนใหญ่มีเครื่องเล่นวีซีดีหรือดีวีดี สามารถนำสื่อแผ่นวีซีดีหรือดีวีดีมาแจกให้เกษตรกรกลับไปดูที่บ้านอีกได้ จากการสัมภาษณ์ไม่พบหน่วยงานหรือเอกชนใช้สื่อวีซีดีหรือดีวีดีเกี่ยวกับการผลิตข้าวเลย ส่วนวิธีการถ่ายทอดวิชาการ คือ วิธีการสาธิตมากที่สุด รองลงมาวิธีบรรยายและฝึกปฏิบัติ

ส่วนสื่อที่ต้องการน้อยที่สุด คือ โปสเตอร์ และอินเทอร์เน็ต เพราะเกษตรกรส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าโปสเตอร์มีเนื้อหาไม่ละเอียดไม่สะดวกต่อการพกพา ส่วนอินเทอร์เน็ตเกษตรกรให้ความเห็นว่ามีความรู้แน่นและอายุมากแล้วใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ไม่เป็นหรือไม่สะดวก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยนี้ ทำให้ทราบความต้องการส่งเสริมการเกษตรในการผลิตข้าวของเกษตรกร ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมการผลิตข้าวให้ตรงประเด็นที่เกษตรกรต้องการ เป็นประโยชน์แก่เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ด้านเนื้อหาวิชาการการผลิตข้าว ควรจัดให้มีการฝึกอบรมในประเด็น การคัดเลือกพันธุ์ การไถกลบตอซังข้าว การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน การป้องกันกำจัดศัตรูข้าว และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

สำหรับข้าว ซึ่งจะทำให้เกษตรกรผู้ทํานามีความรู้เรื่องการผลิตข้าวเพื่อให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น และลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ

1.2 ด้านสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ ควรจัดฝึกอบรมโดยหน่วยงานราชการซึ่งเกษตรกรมีความเชื่อถือมากกว่า โดยมีการแจกคู่มือ แผ่นซีดีประกอบการฝึกอบรม

1.3 ด้านวิธีการและการจัดฝึกอบรม ควรจัดฝึกอบรมให้แก่เกษตรกร ด้วยวิธีการสาธิต การบรรยาย และการฝึกปฏิบัติ และมีการถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรเพื่อให้เหมาะสมกับวัยของเกษตรกร

1.4 ด้านการสนับสนุนภายหลังการฝึกอบรม จากผลการวิจัยทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านปัจจัยการผลิต ด้านการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่

1) ปัจจัยการผลิต หน่วยงานส่งเสริมควรทำการรวบรวมข้อมูลแหล่งปัจจัยการผลิต เช่น แหล่งเมล็ดพันธุ์ และเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่น้ำท่วม ปุ๋ยเคมีที่เหมาะสม ตลอดจนแหล่งจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ ในด้านแหล่งเงินกู้ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนข้าวเพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้อย่างเพียงพอ

2) ด้านการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ให้มีการติดตามให้คำแนะนำเพิ่มมากขึ้น มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติมตามช่วงเวลาการผลิตข้าว และให้บริการเอกรคำแนะนําเพื่อเกษตรกรสามารถนำไปศึกษาและทบทวนได้

1.5 แนะนำหรือส่งเสริมให้หมอดินอาสาเป็นตัวอย่างหรือแปลงสาธิตการปลูกข้าวที่ดีและเหมาะสม

1.7 ส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิและพัฒนาเป็นข้าวหอมมะลินิรภัย หรือส่งเสริมการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐาน GAP เพื่อเพิ่มมูลค่า

1.9 ส่งเสริมการอาชีพเลี้ยงปลากระชังในแม่น้ำสงคราม และส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากปลา เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร ส่งเสริมการผลิตและการตลาด ผลิตภัณฑ์จากต้นกก

1.11 เจ้าหน้าที่ผู้ที่จะเข้าไปถ่ายทอดความรู้ต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยในตำบลหรืออำเภออื่นๆ ของจังหวัดนครพนม ที่มีการปลูกข้าวนาปีและประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก เพื่อส่งเสริมการเกษตรให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้การสนับสนุนกลุ่มส่งเสริมอาชีพการเกษตรเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการรวมกลุ่ม การพัฒนากลุ่มและการขอรับการสนับสนุนกลุ่ม

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีและการนำไปปฏิบัติ เพราะเกษตรกรบางรายที่เคยฝึกอบรมเรื่องการตรวจวิเคราะห์ดินและการใช้ปุ๋ย แต่ไม่นำไปปฏิบัติ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

เอกสารอ้างอิง

เชิด ดีเกิด (2549)) “การผลิตข้าวหอมมะลิตามเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรใน อำเภอเกษตรวิสัย

จังหวัดร้อยเอ็ด” ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ศักดิ์ชัย เกษประทุม (2547) “การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ของเกษตรกร: ศึกษากรณีกลุ่มเกษตรกร

ทำนบกเรือ ตำบลบักเรือ อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร”

ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

